Більське городище

У районі села Більськ Котелевського району Полтавської області, в межиріччі Ворскли та правої притоки Псла – Сухої Груні, розташоване стародавнє українське поселення – Більське городище – стародавнє українське поселення.

Поселення входить до Ворсклинської групи пам'яток часів скіфів. Археологічною місцевістю, що охороняється, поселення оголосили 15 лютого 2001 року, і науковці доводять, що Більське городище є давньою столицею скіфів-гелонів.

Історія Більського городища сягає сивої давнини. Городище створювали в період з VIII до початку III століття до нашої ери. Цікаво, що деякі дослідники ототожнюють його з літописним містом Гелоном, яке згадує в четвертій книзі «Історії» давньогрецький історик Геродот із Галікарнасу.

Першим археологічне дослідження та опис території цієї пам'ятки здійснив у 1784 році учений-етнограф Опанас Шафонський. Він написав про цікаві знахідки, укріплення на території Більського городища, визначив розміри фортифікаційних споруд і виявив

старовинні наконечники списів та стріл.

Усесвітньо відомий французький військовий інженер та картограф Гійом Левассер де Боплан був на військовій службі у польського уряду, керував будівництвом укріплень на півдні України, створював перший варіант генеральної карти нашої держави 1639 року. Цікаво, що саме завдяки мапам Боплана назву «Україна» почали використовувати в інших картах. Він також точно вказав, що в селі Більськ було розташоване давнє городище.

Архієпископ та історик Філарет (Дмитро Гумілевський) 1857 року згадував Західне і Східне укріплення та вал Великого городища, проте, на відміну від Шафонського, не говорив про них, як про цілісний комплекс оборонних споруд.

Освоюючи методику польових досліджень археологічних пам'яток, Василь Городцов 1906 року встановив, що на цьому місці був справжній міцний оборонний комплекс. Він складався із трьох укріплень, об'єднаних валами Великого городища.

Характеристика городища – це три укріплених поселення: Західне Більське; Куземинське; Східне Більське, об'єднані Великим Більським городищем (фортечною стіною). За плануванням – звичайне мисове укріплене поселення, єдиний комплекс скіфського часу (кінець 8 – початок 3 століть до нашої ери).

Найдавніші культурні нашарування, що були на цій території, належать до зрубної спільноти та бондарихінської культури бронзового віку. Дерево-земляні оборонні споруди, що складалися з ровів та височезних валів до 9 метрів, дерев'яні стіни та башти захищали територію. Довжина оборонних споруд Великого Більського укріплення становила 25 995 метрів, Західного укріплення – 3 270, Східного – 3 870, Куземінського – 898 метрів. У Східній Європі немає більшого за розмірами городища, ніж Більське, площа якого – 4400 га, а довжина валів – 33 833 метрів. На його території знайдено більше ніж 20 поселень. Виявлено залишки хатинок, землянок, різних господарських будівель, кузню, бронзоливарну та залізну майстерні, святилище, залишки дерев'яного храму з колонами. На цій землі процвітало землеробство, скотарство, мисливство, городництво, торгівля, різні домашні промисли, ремесла.

У 2001 році тут знайшли цікаві артефакти – золоту каблучку із зображенням колісниці та

скляний арібал, себто ємність для парфумів, V–IV століть до нашої ери. Після трьох років археологічних розкопок на території Більського городища в липні 2017 року знайшли скіфське золото. Крім нього, вдалося віднайти унікальні, і головне, цілі амфори, датовані VI століттям до нашої ери, наконечники для стріл, стародавні прикраси й вироби зі шкіри.

У цьому мальовничому краю є також Більське озеро, стародавній дуб Григорія Сковороди, а на славнозвісній Барвінковій горі є залишки землянок загону Ковпака.